

315345 - وقت نزول سوره «فاتحه»

سوال

سوره فاتحه کی نازل شده است؟ آیا پس از فرض نماز بر مردم نازل شده یا قبل از آن؟ فقط همین را می خواهم بدانم.

پاسخ مفصل

اولا:

سوره فاتحه بنابر سخن اکثر علما، سوره ای است مکی. علما برای مکی بودن این سوره به اموری استدلال می کنند از جمله:

۱- ادله صحیح مبنی بر این قول به کثرت وارد شده است، از جمله این سخن الله متعال که می فرماید:

﴿وَلَقَدْ آتَيْنَاكَ سَبْعًا مِنَ الْمَثَانِي وَالْقُرْآنَ الْعَظِيمَ﴾ [حجر: ۸۷]

(به راستی به تو سبع المثنای و قرآن بزرگ را عطا کردیم).

این آیه در سوره حجر است که به اتفاق یک سوره مکی است و پیامبر صلی الله علیه وسلم. این «سبع المثنای» را سوره فاتحه تفسیر کرده است، بنابراین سوره فاتحه باید در مکه نازل شده باشد.

۲- نماز در مکه فرض شده و نماز بدون سوره فاتحه درست نیست. بلکه حتی برخی از علما بر این باورند که سوره فاتحه اولین سوره ای است که نازل شده اما این قول ضعیف است.

ابن تیمیه. رحمه الله. می گوید: «فاتحه الكتاب بدون شک در مکه نازل شده است... و سخن کسانی که گفته اند این سوره در مدینه نازل شده بدون شک خطاست» (مجموع الفتاوی: ۱۷/ ۱۹۰ - ۱۹۱).

گروهی از محققان مانند ابن تیمیه و ابن کثیر و ابن حجر و بیضاوی و کواشی و دیگران، مکی بودن سوره فاتحه را ترجیح داده اند.

نگا: «المکی والمدنی» عبدالرزاق حسین (۱/ ۴۴۶ - ۴۶۸).

ثانیا:

قرطبی در «الجامع لأحكام القرآن» (۱/ ۱۱۵) می گوید: «اختلافی در این نیست که فرض شدن نماز در مکه بوده است و هرگز محفوظ نیست که در اسلام نمازی بدون ﴿الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ﴾ بوده است. سخن رسول الله - صلی الله علیه وسلم - که می فرماید: «بدون فاتحه الكتاب، نمازی نیست» دال بر این قول است و این خبری است دال بر حکم (یعنی حکم نماز بدون فاتحه را بیان می کند) نه بر ابتداء، والله اعلم».

والله اعلم.